

Шпак Л. Ф.

*Директор КЗ «Явдотівська неповна середня загальноосвітня школа – загальноосвітній навчальний заклад I – II ступенів»
с. Явдотівка Широківського району
Дніпропетровської області
e-mail: shpak.avdotievka@gmail.com*

УСПІШНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ПЕДАГОГА

Анотація : В статті розглядається проблема взаємодії сім'ї і школи в роботі з обдарованими дітьми та зазначаються основні протиріччя та напрямки даної взаємодії.

Ключові слова: *взаємодія, виховання, сім'я, школа, обдарована дитина.*

The paper considers the problem of interaction between family and school in working with gifted children and indicate the main areas of conflict and cooperation.

Keywords: *communication, education, family, school, gifted child.*

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства неухильно зростає соціальне значення сім'ї, яка справляє дедалі відчутніший вплив на формування молодого покоління. В ній реалізуються різні форми виховання, задовольняються запити особистості. Родина живою плоттю зв'язує кожного з нас традиціями народу, з його моральною та культурною спадщиною, з нашими гуманістичними ідеалами. Саме тут з покоління в покоління передаються світоглядні переконання, трудові навички, традиції, смаки, звички – загалом усе те, з чого формується особистість.

Відомо, що батьківська любов незамінна як джерело духовного розвитку дитини, її чуйності, турботливості, поваги до людей. Бути батьками – вихователями потрібно вчитися. І чим раніше і кваліфікованіше – тим краще. Як же мають складатися взаємини вчителя і сім'ї, щоб досягти успіху у вихованні? Особливо, коли це стосується дитини, що має обдарованість. Адже такі діти часто є дуже вразливими, потребують особливого підходу. Як розгледіти обдарованість, підтримати і не загубити її, переконати дитину в її неординарності і значущості – такі завдання стоять спільно перед вчителем і батьками дитини.

Виховання творчої особистості – одне з найважливіших питань і завдань, які покликані розв'язувати усі ланки народної педагогіки і освіти. Проблема виховання обдарованої дитини існує стільки, скільки існує сама педагогіка. Тему виховання обдарованої дитини розробляли всі педагоги і психологи

різних часів. Попри солідні теоретичні і практичні доробки, у цьому напрямку існують численні прогалини, викликані складністю предмета дослідження.

Важливою умовою ефективної навчально – виховної роботи з обдарованими дітьми є співробітництво школи і сім'ї. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу. Якщо школа зробить батьків своїми союзниками, то вона стане сильнішою в усіх відношеннях. Взаємодія з батьками повинна носити характер зустрічного руху, співпадати як за своєю спрямованістю та цільовим установам, так і за формами і методами реалізації. Така умова допоможе уникнути традиційних конфліктів між школою і батьками. Більше того, останні частіше за все з розумінням і натхненням будуть сприймати все, що відбувається в стінах освітнього закладу. Найбільш ефективною моделлю взаємовідносин між школою й родиною, є їхня тісна взаємодія. Основною метою організації такої взаємодії є залучення сім'ї в єдиний освітньо – виховний простір, провідним суб'єктом якого повинні стати батьки.

Проблема взаємовідносин сім'ї та школи – відносно молода проблема в педагогіці. До ХХ століття в зарубіжній і вітчизняній педагогіці існував чіткий поділ виховання сімейного і виховання в навчальному закладі.

Проблеми сімейного виховання розглядали у своїй педагогічній діяльності Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, І. Г. Песталоцці і т.д. К. Д. Ушинський одним з перших увів у педагогіку поняття колективу вихователів, як засобу морального виховання дитини. Н. І. Пирогов висунув ідею гармонійної єдності дій головних діячів виховання.

На рубежі ХІХ і ХХ століть вперше з'являється ідея взаємодії школи та сім'ї у процесі виховання дитини. К. Н. Вентцель поряд з проблемами сімейного виховання, освіти батьків піднімає проблему зв'язку школи з батьками. А. С. Макаренко стояв біля витоків вирішення проблеми взаємодії школи і сім'ї, наголошуючи про створення саме колективу вихователів, включаючи в нього і батьків, про наявність єдиної виховної стратегії, узгодженості дій.

Сутність його концепції виражена в наступних положеннях:

1. «... Сім'ю від школи відокремлювати не можна» [3, с. 290].
2. «У сім'ю організація впливу на дитину повинна прийти через широку пропаганду, через приклад кращої сім'ї, через підвищення вимог до сім'ї» [3, с. 143].
3. «Ми повинні організувати сімейне виховання, і організуючим началом

повинна бути школа як представниця державного виховання. Школа повинна керуватися сім'єю» [3, с. 304].

С.Т. Шацький сформулював методологічні підходи до організації взаємодії школи і навколишнього середовища, частиною якої є сім'я школяра. І.Н. Проніна розглядає взаємодію як процес відображення впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід. Гармонії педагогічних впливів приділяв багато уваги В.О. Сухомлинський, називаючи її корінною, основоположною закономірністю виховання. В.О. Сухомлинський відкрив нову сторінку в розвитку вітчизняної педагогіки і зробив значний внесок у розв'язання проблеми сімейно – шкільного виховання. Правильно оцінюючи тенденції розвитку сучасної школи, він дійшов висновку, що «подальший розвиток суспільного виховання не може відбуватися без більш активної і безпосередньої участі сім'ї, батьків. Мова йде не про епізодичну допомогу школі з боку сім'ї, а про комплекс спільних цілеспрямованих дій школи і сім'ї на особистість, про те, щоб виховання дітей становило важливий громадській обов'язок сім'ї, було виконанням їх обов'язку перед суспільством» [4, с. 41].

О.А. Захаренко поєднав думки своїх попередників: Г.С. Сковороди, В.О. Сухомлинського, А.С. Макаренка. На його думку, саме родина, сімейна педагогіка містять в собі багаторічне, що не завжди може реалізуватися в умовах шкільного виховання. Виховання як у сім'ї, так і школі повинно мати чітку спрямованість. Співпраця батьків та вчителів повинна бути безперечною. Школа в процесі повсякденного життя повинна вчити батьків здійснювати процес виховання. «Кажуть, щастя людини в дітях. А до них причетна школа. Отже, безпосереднім творцем щастя багатьох сімей є вчитель».

У 80 – 90-х роках ХХ століття проблеми організації взаємодії школи і сім'ї знаходять своє відображення в рамках системного і комплексного підходів: Ю.К. Бабанський, В.І. Загвязинський, В.А. Караковський, Г.А. Победоносцев, М.М. Поташник та ін.

Ефективна реалізація сучасних цілей навчання, виховання і розвитку передбачає створення сприятливих умов для гармонійного виховання та повноцінної соціалізації обдарованих дітей і молоді. Створити такі умови допоможе прагнення до узгоджених вимог та дій батьків і педагогів, їх спільне бажання забезпечити психологічну і соціальну рівновагу дитини.

Тому метою статті є дослідження проблем взаємодії сім'ї і школи на сучасному етапі та визначення її основних протиріч та напрямків. Сімейне, шкільне і соціальне виховання дитини здійснюється в тісній єдності. Педагоги і батьки виховують одних і тих же дітей, мають спільні цілі та завдання

виховання. Співпраця освітян та батьків дає можливість краще пізнати дитину, подивитися на неї з різних позицій і сторін, в різних ситуаціях, а значить допомогти один одному в розумінні її індивідуальних особливостей, творчих здібностей та обдарувань, у подоланні негативних вчинків, формуванні цінних життєвих орієнтацій.

Однак найчастіше впливи, які здійснюються школою і сім'єю на дитину, різноспрямовані. Це призводить до соціальної дезадаптації дитини, загострення відносин між школою і родиною, до взаємного непорозуміння між школою, батьками і дитиною, зниження ефективності виховних впливів на дитину як з боку школи, так і сім'ї. Зміни, що відбулися в суспільстві та в системі шкільної освіти, негативно відбилися на взаємодії школи і сім'ї. Спектр питань звужився до питань, що стосуються, в основному, навчання дитини, відхилень у її поведінці і питань матеріальної підтримки школи.

Сформована практика побудови взаємодії школи і сім'ї характеризується рядом суперечностей, серед яких:

- протиріччя між зростаючими вимогами до батьків у сфері виховання, що висувуються сучасною дійсністю, і зниженням рівня батьківської відповідальності в сфері виховання;
- протиріччя між об'єктивно існуючим завданням створення для дитини єдиного виховного простору і штучним розмежуванням цього простору на шкільне та сімейне виховання;
- протиріччя між наявністю у школи та сім'ї потреби у взаємодії в процесі виховання дитини та інертністю сторін при реалізації даної взаємодії;
- протиріччя між теоретичною розробленістю проблем взаємодії у сфері «школа–родина» і відсутністю опори на теоретичні напрацювання такої взаємодії на практиці;
- протиріччя між зміненими умовами життєдіяльності суспільства і стереотипністю діяльності школи у сфері взаємодії з сім'єю. Скоординувати зусилля школи і сім'ї – означає усунути суперечності, створити єдине виховне та розвиваюче середовище.

Взаємодія сім'ї і школи ґрунтується на загальній меті: сформувавши співробітницькі відносини між усіма учасниками педагогічного процесу у загальним завданням взаємодії сім'ї і школи є забезпечення якісної освіти, робота з професійної орієнтації дітей, виховання моральності і культури поведінки, формування потреби в здоровому способі життя, а також сприяння, підтримка та забезпечення розвитку творчих здібностей та обдарованості дітей та молоді.

Вирішенню загальної задачі сприяє комплексний підхід у вирішенні наступних педагогічних завдань: формування у батьків

правильних уявлень про свою роль у вихованні обдарованої дитини, про необхідність участі в навчально–виховному процесі школи, формування психолого–педагогічної культури, формування у педагогів розуміння значимості співпраці з сім'єю, своєї ролі у формуванні гуманних відносин між батьками і дітьми, освоєння педагогами способів вивчення сім'ї, діалогових і співробітницьких форм взаємодії з батьками, форм організації спільної діяльності батьків і дітей. Провідними положеннями в реалізації мети та педагогічних завдань співробітництва педагогів і батьків є принцип гуманістичної орієнтації у взаємодії з сім'єю, принцип інтеграції та диференціації цілей, завдань і дій учасників педагогічного процесу, а також принцип управління взаємодією сім'ї та школи.

Способами організації спільної діяльності та спілкування виступають колективні, групові та індивідуальні форми взаємодії, які поєднуються між собою. Найбільш поширена колективна форма взаємодії педагогів і батьків – батьківські збори, творчий підхід педагога до організації та проведення яких дозволяє поєднувати в їх рамках привабливі для батьків варіанти взаємодії: батьківський лекторій, конференція з обміну досвідом, вечір запитань і відповідей, диспут–роздум з питань виховання, зустріч з адміністрацією, вчителями класу.

Цікавими і ефективними для всіх учасників виховного процесу стають спільні справи, заходи: спільне з батьками та дітьми відвідування музеїв, виставок, організації екскурсій, виставки робіт батьків і дітей, конкурсів виробів. Великі виховні можливості закладені в індивідуальних формах: бесіда, задушевна розмова, консультація, спільний пошук вирішення проблеми. Пошук індивідуального стилю спілкування з кожним з батьків виступає обов'язковою умовою його ефективності. Таким чином, ми можемо говорити про те, що багаторічне перебування дитини в школі дає можливість встановити контакт з сім'єю, вивчити її виховний потенціал, виділити проблеми в сімейному вихованні, надати допомогу в їх вирішенні. І саме взаємодія школи і сім'ї у питаннях виховання дитини, а особливо обдарованої дитини, дозволяє надавати систематичну допомогу сім'ї у питаннях виховання і формувати єдине виховне середовище для роботи з обдарованими дітьми і молоддю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Айрапетова В.В. Актуальные проблемы воспитания / В.В. Айрапетова // Педагогика. – 2008. – 5.

2. Дворчук О.І. Процес виховання очима дитини / О.І. Дворчук // Педагогіка та конкретні методики: Матеріали VIII Всеукраїнської студентської наукової конференції «Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді» (Черкаси, 18-19 травня 2006р.) / Відп. ред. Луценко Г.В. – Ч.: «Родзинка», 2006 - С.109.
3. Макаренко А.С. Педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1984. – Т. 4.
4. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський. - К., 1978.
5. Яценко Т. Родинне виховання на засадах народної педагогіки (історичний досвід) / Т. Яценко // Педагогіка і психологія. – 1997. – 2.